

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИВРЕДУ И ПРАВОСУЂЕ
УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
-обавезна садржина-

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију</p> <p>Одлуком Наставно–научног већа Правног факултета за привреду и правосуђе, одређена је Комисија за оцену докторске дисертације за јавну одбрану Зорана Раденовића под називом „Положај и улога браниоца у кривичном поступку“. Докторска дисертације је пријављена.</p> <p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>- Проф. др Александар Бошковић, ванредни професор, Кривичноправна ужа научна област, изабран у звање 2015. године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду, председник Комисије.</p> <p>- Проф. др Зоран Павловић, редовни професор, Кривичноправна ужа научна област, изабран у звање 2016. године на Правном факултету Универзитета Привредна академија у Новом Саду, где је и запослен, ментор и члан Комисије.</p> <p>- Др Вељко Делибашић, научни сарадник, Кривичноправна ужа научна област, изабран у звање 2016. године, Универзитет у Београду, члан Комисије.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Зоран (Милорад) Раденовић</p> <p>2. Датум рођења, општина, Република: 25.10.1975. године, Лесковац, Србија.</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 05.07.2011. године, Универзитет „Привредна академија“ у Новом Саду, Правни факултет за привреду и правосуђе, назив мастер рада “Утицај берзе на финансијска тржишта“.</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Право, економско-правне науке.</p> <p>5. Радно искуство: Кандидат је након завршених основних студија права своју професионалну каријеру започео у правосуђу. Приправник у тужилаштву у Лесковцу дужи низ година, након тога положен правосудни испит и обавља посао адвоката..</p> <p>6. Публиковани уџбеници и најважнији радови: 1. Павловић, З., Раденовић, З., Петковић, Н., (2016) Извршење казне затвора и неки проблеми безбедности, Војно дело, вол. 68, бр. 7/2016, Министарство одбране Републике Србије, Београд, стр. 103-113. (M51)</p>

2. Раденовић, З., (2016). Методика откривања и разјашњавања кривичног дела разбојништва и разбојничке крађе, Право теорија и пракса, Правни факултет за привреду и правосудје, Нови Сад, вол. 33, бр. 10-12, стр. 31-42. (M53)

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: „Положај и улога браниоца у кривичном поступку“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Докторска дисертација има укупно 252 стране, састоји се од увода, девет глава, истраживачког дела, закључних разматрања, списка коришћене домаће и стране литературе, законских прописа.

УВОД

1. Предмет и циљ истраживања
2. Методе истраживања
3. Хипотезе истраживања

1. ИСТОРИЈСКИ ТИПОВИ КРИВИЧНОПРОЦЕСНИХ ФОРМИ И УЛОГА БРАНИОЦА У ЊИМА

- 1.1. Оптужни (акузаторски кривични поступак)
- 1.2. Истражни (инквизиторски) кривични поступак
- 1.3. Савремени (мешовити) кривични поступак
- 1.4. Историјски развој права на одбрану у Србији
 - 1.4.1. Стара српска држава
 - 1.4.2. Обновљена српска држава
 - 1.4.3. Краљевина СХС
 - 1.4.5. Период НОР-а и период од ослобођења до 1948. године
 - 1.4.6. Положај браниоца према Закону о кривичном поступку из 1948. године
 - 1.4.7. Положај браниоца према Законнику о кривичном поступку из 1953. године и његовим новелама
 - 1.4.8. Положај браниоца према Закону о кривичном поступку из 1976. године
 - 1.4.9. Положај браниоца према Законнику о кривичном поступку из 2001. године

2. ИЗВОРИ ПРАВА НА ОДБРАНУ

- 2.1. Међународни извори права на одбрану
 - 2.1.1. Универзална декларација о људским правима
 - 2.1.2. Међународни пакт о грађанским и политичким правима
 - 2.1.3. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода
- 2.2. Национални извори права на одбрану
 - 2.2.1. Устав Републике Србије
 - 2.2.2. Законик о кривичном поступку Републике Србије

3. СУБЈЕКТИ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

- 3.1. Суд као носилац функције суђења/пресуђења
- 3.2. Овлашћени тужилац као носилац функције оптужења
- 3.3. Окривљени и његов бранилац као носиоци функције одбране

4. ПОЈАМ И ВРСТЕ ОДБРАНЕ ОКРИВЉЕНОГ

- 4.1. Материјална и формална одбрана
- 4.2. Лична, стручна и комплементарна одбрана
 - 4.2.1. Лична одбрана
 - 4.2.2. Стручна одбрана

5. ПОЈАМ БРАНИОЦА ОКРИВЉЕНОГ И НАЧИН ПРАВНОГ РЕГУЛИСАЊА БРАНИЛАЧКЕ ФУНКЦИЈЕ

- 5.1. Кодекс професионалне етике адвоката
- 5.2. Заснивање бранилачке функције
 - 5.2.1. Бранилачка способност
 - 5.2.2. Именовање браниоца
 - 5.3.3. Заједничка и вишеструка одбрана

6. ПОЛОЖАЈ БРАНИОЦА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

- 6.1. Права браниоца у кривичном поступку
- 6.1. Дужности браниоца у кривичном поступку

7. УЛОГА БРАНИОЦА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

- 7.1. Улога браниоца у предистражном поступку
- 7.2. Улога браниоца у истрази
- 7.3. Улога браниоца у фази оптужења
- 7.4. Улога браниоца приликом закључења споразума
 - 7.4.1. Улога браниоца приликом закључења споразума о признању кривичног дела
 - 7.4.2. Улога браниоца приликом закључења споразума о сведочењу окривљеног
 - 7.4.3. Улога браниоца приликом закључења споразума о сведочењу осуђеног
- 7.5. Улога браниоца на припремном рочишту
- 7.6. Улога браниоца на главном претресу
- 7.7. Улога браниоца у поступку по правним лековима
 - 7.7.1. Улога браниоца код редовних правних лекова
 - 7.7.2. Улога браниоца код ванредних правних лекова

8. ПРЕСТАНАК СТАТУСА БРАНИОЦА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

9. ПОЛОЖАЈ И УЛОГА БРАНИОЦА У УПОРЕДНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ

9.1. Англосаксонски правни систем

9.1.2. Сједињене Америчке Државе

9.2. Европскоконтинентални правни систем

9.2.1. Немачка

9.2.2. Италија

9.3. Државе бивше СФРЈ

9.3.1 Црна Гора

9.3.2 Босна и Херцеговина

9.4. Јапански правни систем

9.4.1. Јапан

10. ИСТРАЖИВАЧКИ ДЕО

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У **уводном делу** кандидат објашњава основне поставке права на одбрану. Право на одбрану представља једно од основних и елементарних права окривљеног у кривичном поступку. Реч је о праву које је зајемчено низом међународних докумената, али и у већини држава право на одбрану представља уставно начело.

Окривљени је лице према којем се води кривични поступак због постојања потребног степена сумње (основана сумња) да је извршило кривично дело које му се у конкретном случају ставља на терет, ли се не сматра кривим и поседује право одбране и друга законом одређена права и дужности. Законик о кривичном поступку у члану 2 прописује да је окривљени лице против кога је подигнута оптужница која још није потврђена, или против кога је поднет оптужни предлог, приватна тужба или предлог за изрицање мере безбедности обавезног психијатријског лечења, а главни претрес или рочиште за изрицање кривичне санкције још није одређено. Такође, реч је о изразу који служи као општи назив за осумњиченог, окривљеног оптуженог и осуђеног. Дакле, окривљени представља једног од главних кривичнопроцесних субјеката и носиоца функције одбране. Окривљени у кривичном поступку има одређена права и дужности и он је равноправна кривичнопроцесна странка у кривичном поступку, наспрам овлашћеног тужиоца. Окривљени, као странка у кривичном поступку поседује и одређена права. Једно од основних права окривљеног у кривичном поступку је право да се сматра невиним све док се правноснажном судском одлуком не утврди његова кривица. Такође, једно од основних права окривљеног у кривичном поступку подразумева и право на правично суђење које ће се одвијати у разумном року, које је општег карактера, јер се осим на окривљеног, односи и на друга лица која учествују у кривичном поступку, сходно чему је суд дужан да кривични поступак спроведе без одуговлачења и да онемогући сваку злоупотребу права усмерену на одуговлачење поступка. Најзад, као једно од основних и апсолутних права окривљеног у кривичном поступку представља и право на одбрану.

Окривљени кроз право на одбрану, односно кроз реализацију тог права штити своје достојанство, углед и у крајњем случају право на слободу кретања. Потреба за одбраном јесте етички, логички и правно очигледна. Она је потребна и онда када је окривљени несумњиво крив, јер спречава неповољнији поступак и неповољнију одлуку од оних које закон прописује.

Положај окривљеног у кривичном поступку у датом друштву – држави открива културни, хумани и демократски ниво сваког кривичног поступка. У суштини, он је одраз односа који постоји између појединца и друштва у целини, односно државе. Стога, јасно је да се ради о једном деликатном питању, ста потврђује и чињеницу да се права и дужности окривљеног у кривичном поступку, као и третман према њему током кривичног поступка у великој мери константно настоји побољшати и подићи на већи ниво. Разлог оворе лижи у чињеници по којој се у кривичном поступку, одлучује и о једном од основних права сваког лица, а то је о слободи кретања. Такође, право на одбрану окривљеног, као и однос према њему од момента хапшења, па до окончања кривичног поступка, односно потенцијалног упућивања на извршење кривичне санкције, представља централно питање сваког кривичног поступка и питање од којег у великој мери зависи и

демократичност, поштовање људских права и ниво хуманости неког друштва. Такође, у оквиру ове главе кандидат објашњава предмет, циљ и хипотезе истраживања.

У оквиру прве главе под називом „Историјски типови кривичнопроцесних форми и улога браниоца у њима“ кандидат објашњава различите типове кривичних поступака и анализира улогу браниоца у њима. Кривична дела, кривични поступак и његове форме и елементи, али и улога браниоца у њима, је прошла кроз различите фазе развоја, облике и прилагођавања. Историјски пут кривичнопроцесне форме водио је од поимања кривичног дела и поступка као приватног питања странака и зависности од искључиве воље оштећеног, до препознавања и афирмације њиховог јавноправног карактера. Јасно је да и у овом сегменту формирање, успостављање одређених принципа и степен развоја, директно је зависио од социјалних, економских, и политички услова, па су интереси владајуће класе били један од најзначајнијих фактора обликовања става према криминалитету и начину борбе против истог. Међутим, као и на многа друга питања кроз историју, религија је исто тако имала свој допринос, па је тако и сам однос према кривичним делима и начину поступања према извршиоцима, у најранијим фазама културног друштвеног развоја, био изграђен на одређеним, за данашња схватања неразумним, елементима.

Друштвени, економски и културолошки развој, а касније и технолошки пратила је и промена система кривичног поступка. Свака новоизграђена кривичнопроцесна форма стварала је, у одређеном смислу, подлогу за настанак следеће, или је зачетак нове био управо у појединим елементима претходнице. Дакле, различите класне струје и њихови интереси, општи ниво културолошког развоја уз утицај економских и културних фактора, обликовали су и развијали, са једне стране, кривично процесно право, односно системе кривичног процесног права, док је, са друге стране, и процес уједначавања различитих правних система, такође, имао одређени допринос. Према томе, степен друштвеног развоја диктирао је и процес формирања и развијања кривичнопроцесних форми, као и других сегмената права уопште.

Политичке струје и ставови владајуће мањине имале су подједнако значајан утицај на обликовање кривичног поступка, пре свега у зависности од њиховог односа према криминалитету.

У стварању стратегија у односу на криминалитет и њиховом развијању, препознате су две међусобно неподударне тенденције. Једна је за циљ препознавала неопходност кажњавања сваког извршиоца кривичног дела и том смислу унапређење ефикасности кривичног гоњења, док је у другој акценат стављен на сам кривични поступак и на утврђена, Уставом загарантована права и слободе, што даље имплицира ограниченост, односно обавезност усклађености ефикасности кривичног гоњења са предвиђеним правима и слободама грађана. Као продукт ових тенденција и свих наведених елемената, кроз историју су препозната три основна система кривичног поступка: оптужни (акузаторски), истражни (инквизиторски) и савремени (мешовити).

Тип кривичног поступка зависио је од државе до државе, али и од временске епохе, мада се не може говорити о прецизним историјским сменама у том смислу, нити о константним „чистим“ облицима било ког од ових система. Такође, у оквиру овог поглавља кандидат анализира и улогу браниоца кроз историју у Србији.

У другој глави под називом „Извори права на одбрану“ кандидат указује на најзначајније међународне и домаће извор прав на одбрану. Међународна документа која су државе ратификовале садрже минимум људских права које су се државе обавезале да гарантују у овину својих правних система, међутим, то са друге стране, не значи да оне не могу ова права проширити унутрашњим правним актима. Дакле, међународни извори људских права представљају само минималне стандарде које су државе уговорнице обавезне да поштују, али их не ограничавају у смислу проширења каталога ових права.

Многобројни републички закони представљају унутрашње, односно националне изворе кривичног процесног права, а могу се поделити на основне – главне и допунске – споредне. Регулисање главних – основних питања кривичног процесног права остављено је основним – главним изворима који се у потпуности односе на ову материју, док допунски – споредни извори само уређују поједина питања из области кривичног процесног права, али се првенствено односе на регулисање неких других друштвених односа. Међу споредне изворе се сврставају закони који регулишу организацију судова, тужилаштва и органа унутрашњих послова, адвокатуру, извршење кривичних санкција, а Законик о кривичном поступку представља основни и главни извор кривичног процесног права.

Када је реч о људским правима, она су, по правилу, гарантована највишим правним актом – уставом, па тако и Устав Републике Србије прокламује низ права, међу којима је и право на одбрану, док се њихова даља конкретизација и начин остваривања и заштите разрађује кроз низ закона, а када је реч о праву на одбрану, пре свега кроз Законик о кривичном поступку.

У трећем поглављу, под називом „Субјекти кривичног поступка“ кандидат указује на најважније субјекте кривичног поступка. У том смислу, кандидат анализира окривљеног и његовог браниоца као носиоца функције одбране, овлашћеног тужиоца као носиоца функције оптужбе и суд, као носиоца функције суђења.

У четвртном поглављу под називом „Појам и врсте одбране окривљеног“ кандидат разматра сам

појам одбране и указује на различите врсте одбране у кривичном поступку. Право на одбрану представља једно од фундаменталних права окривљеног у кривичном поступку, а одбрана окривљеног је сачињена од низа процесних радњи које имају за циљ побивање оптужбе. Гарантовано међународним документима и, по правилу, највишим правним актом сваке државе, право на одбрану, односно начин реализације и остваривања права на одбрану се дефинише кроз унутрашње правне прописе.

У току кривичног поступка, окривљеном је неопходно обезбедити једнак процесни положај у односу на другу странку, односно тужиоца, а ова једнакост оружја представља најважнију гаранцију права на одбрану. Како би се обезбедила процесна равноправност странака у поступку неопходно је да постоје једнаке могућности за афирмацију супростављених теза, а ако се окривљени ограничава у остваривању одбране, нарушиће се ова процесна једнакост, а тиме и правичност суђења.

У оквиру пете главе под називом „Појам браниоца окривљеног и начин правног регулисања бранилачке функције“ кандидат указује на појам браниоца и указује на најважније прописе који регулишу функцију браниоца.

О институцији адвокатури и бранилаштва може се говорити као о цивилизацијској тековини која је допринела да историја човекове слободe буде потпуна и без ње се слобода у пуном смислу готово и не може замислити. Општи друштвени развој пратио је и развој права, односно правосуђа, па тако и адвокатури као неодвојивог његовог дела, међутим, адвокатура је ипак задржала своју *sui generis* улогу. Изборивши се за право да бране своју слободу и своја индивидуална права, наспротив политикој власти, људи су осигурали браниоцима место у друштву, обраћајући се управо њима како би ова своја права и слободу одбранили. Оданост бранилачкој професији први је платио Цицерон, али и остварио значајан допринос успостављању темеља бранилаштва као будуће професије. Када се говори о адвокатури, мора се имати у виду да циљ адвокатури није и не сме бити само одбрана, да бранилац у кривичном поступку мора бити слободан човек, у смислу сопствених уверења и одговорности, а да то често није лако, као и да бити адвокат значи бити интелектуалац, односно образован, одговоран и храбар, али и да адвокатура подразумева часност јер човек који није частан не може бити адвокат у правом смислу те речи.

Управо из овог разлога, на побошању положаја, услова рада и заштити права адвоката треба континуирано радити како би им се омогућило да врше своју професију управо онако како би и требало – слободно, одговорно и часно.

„Појам браниоца се може одредити с обзиром на његово својство субјекта кривичног поступка, правни основ за појављивање у кривичном поступку, његово професионално опредељење и статус, те основне елементе и садржај процесне функције коју врши.“

Бранилац је физичко лице које је правно образовано и професионално се бави адвокатуром. Бранилац на основу пуномоћја датог од стране окривљеног или на основу решења суда, врши функцију одбране у кривичном поступку, и то заједно са окривљеним или независно од окривљеног, али у његовом интересу. Дакле, бранилац помаже окривљеном у одбрани, у оквиру својих овлашћења, предузимајући одређене кривичнопроцесне радње, односно старајући се о процесној и правној заштити права и интереса окривљеног у кривичном поступку.

Према томе, као процесноправни основ појављивања браниоца у кривичном поступку јавља се пуномоћје дато од стране окривљеног изабраном браниоцу и решење суда којим се поставља бранилац окривљеном.

У шестом поглављу под називом «Положај браниоца у кривичном поступку» кандидат истиче да бранилац у кривичном поступку има низ загарантованих права и прописаних дужности, а управо однос између њих одређује његов положај у самом поступку. Бранилац располаже и одређеним правима која су изворно загарантована окривљеном, а које бранилац може остваривати на основу датог пуномоћја од стране окривљеног.

Бранилац у кривичном поступку не сме да представља нужну формалност за испуњавање прописане законске форме, већ бранилац суштински јесте „процесни помоћник окривљеног који својим правним знањем и процесном вештином помаже окривљеном у проналажењу и утврђивању чињеница у његову корист, примени прописа који су за окривљеног најповољнији и коришћењу његових процесних права.“

Положај браниоца у кривичном поступку, односно његова права и дужности, регулисана су Закоником о кривичном поступку, Законом о адвокатури и Кодексом адвокатске етике.

Изменама Законика о кривичном поступку које су креирале преобликовање самог кривичног поступка, дошло је и до промена права и обавеза свих кривичнопроцесних субјеката, па самим тим и браниоца, што је утицало на њихов положај у поступку.

Права и дужности браниоца ограничене су законом и добијеним овлашћењем, а у том смислу он може предузимати све што по његовој процени може користити окривљеном. С обзиром на то коју улогу бранилац има у кривичном поступку, од њега се не може очекивати, односно захтевати објективност у предузимању радњи током поступка, већ управо супротно, он је дужан да прећути чињенице које могу нанети штету окривљеном и начелно не треба срађивати са процесним органима у поступку откривања и доказивања.

Међутим, у одређеном сегменту неопходно је да постоји сарадња између свих процесних субјеката како би сам поступак био ефикасан, али то свакако не значи да бранилац има обавезу да предузима било које радње које су на штету окривљеног кога у поступку заступа.

Када је реч о браниоцу по службеној дужности, његов положај у поступку је начелно исти као и положај изабраног браниоца од стране окривљеног, с тим што се разликује само процесно-правни основ појављивања браниоца у поступку. Дакле, постављени бранилац има иста права и дужности у поступку као и изабрани бранилац, односно врши функцију одбране у поступку на исти начин како би то чинио изабрани бранилац.

У седмом поглављу под називом «Улога браниоца у кривичном поступку» кандидат анализира улогу браниоца кроз различите фазе кривичног поступка. Улога браниоца у кривичном поступку се огледа у успостављању одређене једнакости процесних страна са циљем остваривања правичности поступка, с обзиром на то да се у поступку као супротна процесна страна у односу на окривљеног налази јавни тужилац који има потребна знања из области права уопште, кривичног процесног права, али и искуства у кривичним поступцима. Дакле, улога браниоца у кривичном поступку је да се успостави одређена једнакост, односно равнотежа између одбране окривљеног и тужбеног захтева јавног тужиоца.

Без браниоца у кривичном поступку не би се могло говорити о правичном и ефикасном поступку, нити би се могла донети правилна одлука. Значај улоге браниоца препознат је и као такав загарантован међународним документима, као и, по правилу, највишим правним актима држава, па тако и Уставом Републике Србије.

Основна улога браниоца у кривичном поступку јесте да пружа стручну помоћ окривљеном у одбрани и предузима радње у његовом интересу. Имајући у виду да је окривљени, по правилу, лице које није адвокат, и самим тим не располаже потребним знањем и искуством како би ефикасно остваривао и заштитио своја права, али и конципирао и реализовао своју одбрану, значај и улога браниоца у самом поступку је неоспорна.

Законом предвиђени случајеви обавезне стручне одбране говоре у прилог томе да, под одређеним околностима, улога браниоца је до те мере значајна да је неопходно заштитити права окривљеног у том смислу, и пружити му стручну помоћ у поступку, чак и ако он такву потребу не препозна или из неког разлога сматра непотребним, па чак и ако такву помоћ одбија.

Посебно је значајна улога браниоца приликом закључења споразума са јавним тужиоцем. Због тога је и предвиђено да приликом закључења споразума окривљени обавезно мора имати браниоца, јер је управо задатак браниоца да обезбеди да окривљени у потпуности разуме последице своје одлуке, али и да му предочи који су вероватни исходи суђења, пре свега у контексту вероватноће доношења осуђујуће пресуде и дужине евентуалне казне и сл.

Колика је улога браниоца у конкретном кривичном поступку зависи и од ширине овлашћења датог пуномоћјем од стране окривљеног, али и од тога да ли се ради о вишеструкој стручној одбрани, односно одбрани једног окривљеног од стране више бранилаца када је, по природи ствари, неопходно да се изврши подела послова међу њима у односу на поступак и реализацију одбране, а самим тим различита је и улога сваког од њих у самом поступку.

Међутим, улога браниоца у поступку се разликује у зависности од фазе поступка, те у том смислу он може бити у мањој или већој мери од помоћи окривљеном, односно, од стадијума поступка зависи које процесне радње бранилац може предузимати, а самим тим и утицати на остваривање одбране.

Улога браниоца значајна је већ у фази предистражног поступка, а законом је предвиђено у односу на сваку фазу поступка коју улогу бранилац може да има. Дакле, како је већ речено, колика је улога браниоца зависи, пре свега, од права и дужности браниоца предвиђених законом за конкретну фазу поступка, али, са друге стране, и од воље окривљеног.

У осмом поглављу под називом «Престанак статуса браниоца у кривичном поступку» кандидат анализира различите модалитете престанка бранилачке функције у кривичном поступку. Престанак бранилачке функције састоји се у гашењу права и дужности браниоца у кривичном поступку, а до тога може доћи у случају опозива или отказа пуномоћја као и у случају разрешења. Пуномоћје опозива окривљени а отказује бранилац и за то не морају да наводе разлог.

Право је окривљеног да у сваком моменту може да опозове пуномоћје. О опозиву пуномоћја треба да се обавести суд како више не би слао писмена која су у вези са тим предметом и окривљеним браниоцу који је опозван.

Бранилац може да откаже заступање ако за то постоје, или он сматра да постоје, оправдани разлози. Оправданим разлозима за отказивање заступања сматрају се сви разлози због којих је бранилац могао да одбије прихватање заступања, изузев преоптерећености пословима коју је сам проузроковао накнадним примањем нових предмета.

Бранилац је дужан да откаже заступање из истих разлога због којих је имао обавезу да се заступања не прихвати, а уколико су му ови разлози били или морали бити познати и у време када се заступања прихватио, одговоран је за штетне последице које су, због његовог заступања, или у периоду тог заступања,

нанете окривљеном.

Бранилац треба да води рачуна о томе да заступање не откаже на начин и у тренутку који би окривљеном проузроковао штету. Кад откаже заступање бранилац је у обавези да предузима у корист окривљеног мере неопходне за спречавање или отклањање за окривљеног штетних последица у предмету, осим ако окривљени већ има и другог браниоца, све док га окривљени такве обавезе на несумњив начин не ослободи, док окривљени не обезбеди другог браниоца, или док не истекне законом прописани рок обавезе предузимања процесних радњи након отказивања заступања, а тај рок је 30 дана.

Након отказивања заступања бранилац треба да се уздржи од давања изјава које би окривљеном погоршале положај у поступку, или проузроковале непријатности у јавности или у приватном животу.

Адвокат је дужан да одбије одбрану, осим због разлога наведених у закону, и ако истовремено у другом предмету заступа или брани странку која с окривљеним има супротан интерес, ако је у истој правној ствари посредовао или саветовао странку са супротним интересом, или је од такве странке примао обавештења која представљају адвокатску тајну, ако се одбрана односи на спор поводом уговора, споразума, вансудског поравнања, завештања или друге исправе коју је саставио, или против носиоца права на имовини чији јесте или је био старатељ, ако би одбрана подразумевала активну улогу у оправдању и доказивању чињеница за које он поуздано зна да су неистине, ако је одбрана у супротности са интересима правног лица у коме адвокат има какав положај или га заступа, ако му се за одбрану обрати окривљени који је претходно имао другог браниоца, а прикаже му писану исправу да претходни бранилац од њега не потражује накнаду за рад, или ако му се за одбрану обрати окривљени који већ има браниоца, а адвокат са тим браниоцем није постигао договор о правној концепцији и организацији одбране.

У деветом поглављу под називом «Положај и улога браниоца у упоредном законодавству» кандидат истиче да анализирајући упоредно право долази се до закључка да законодавци користе различите правне институте како би што ефикасније решили кривичне предмете. Евидентно је да се у неким државама ставља акценат на вођење поступка од стране суда (тзв. инквизиторски систем), а да је у другим његова улога релативно пасивна, док је активност, а тиме и одговорност – препуштена странкама (тзв. адверзијални систем). Грубач истиче да је мишљење према којем је модел кривичног поступка уређен као спор две супротстављене странке (англо-амерички) демократскији од другог, тј. европског – погрешан. Исти аутор наводи да не постоји ниједан научни аргумент, а ни међународни правни документ који даје предност једном од наведених типова кривичних поступака.

Када се говори о англосаксонском кривичном поступку данас се веома често мисли на адверзијални тип кривичног поступка. Међутим, Шкулић сматра да је наведено само делимично оправдано, а као аргумент наводи чињеницу да је све више држава које се налазе у континенталној Европи, а које су своје кривичне поступке у великој мери прилагодиле адверзијалном типу кривичног поступка, док је с друге стране оправдано јер највећи број држава континенталне Европе није прихватио наведени тип кривичног поступка (Немачка, Француска, Аустрија итд.). Како је кандидат настојао да упоредноправном анализом што верније прикаже разлику између англосаксонског и европскоконтиненталног правног система одлучио се да прикаже кривични поступак, са нарочитим акцентом на положај и улогу браниоца, у земљама у којима је најзаступљенији адверзијални или пак инквизиторски систем. Сходно наведеном, у оквиру англосаксонског правног система кандидат је анализирао кривични поступак у Сједињеним Америчким Државама, док је у оквиру европскоконтиненталног правног система кандидат анализирао кривични поступак у Немачкој и Италији. Јапан је географски удаљен те нема никаквог утицаја на развој нашег кривичнопроцесног законодавства, али са друге стране представља једну од водећих светских сила и има специфичан правни систем што је разлог ауторовог интересовања за положај и улогу браниоца у овом законодавству. Нарочита пажња је посвећена и државама сукцесорима СФРЈ, са посебним нагласком на положај и улогу браниоца у кривичном поступку Црне Горе и Босне и Херцеговине.

У десетом поглављу који се састоји из истраживачког дела, кандидат је у оквиру писања докторске дисертације, а у циљу свестранијег и јаснијег разумевања проблематике која се односи на сам предмет рада, спровео истраживање у вези са бројем ангажованих бранилаца по службеној дужности у кривичном поступку, како пред јавним тужиоцем, тако и у току главне расправе пред надлежним судом.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Функција одбране, као једна од три основне функције у кривичном поступку је процесна делатност чији је основни циљ да допринесе доношењу ослобађајуће пресуде по окривљеном или што блажој кривичној санкцији. Основни задатак одбране састоји се и у заштити права окривљеног од момента првог саслушања, па до упућивања на извршење кривичне санкције.

Право на одбрану представља једно од основних и елементарних права окривљеног у кривичном поступку. Реч је о праву које је зајемчено низом међународних докумената.

Посматрано историјски, кроз различите типове кривичних поступака, и различите фазе друштвеног развоја, право на одбрану, као и право на браниоца у кривичном поступку је првобитно представљало прво

које није било довољно развијено, односно право које није било ни прописано. Након тога и када је била предвиђена стручна помоћ окривљеном у кривичном поступку, радило се о праву које је врло ретко било коришћено.

Насупрот томе, данас, право на одбрану, а самим тим и право на браниоца у кривичном поступку представља једно од основних права окривљеног. Односно, право на одбрану представља уставну категорију у многим државама, односно представља једно од основних људских права. Данас је, имајући у виду структуру кривичног поступка и чињеницу да је доказна активност суда сведена на минимум као и чињенице која подразумева одступање од начела материјалне истине, улога браниоца у кривичном поступку веома важна.

Такође, имајући у виду и тужилачки концепт истраге, чини се да неопходност ангажовања браниоца у кривичном поступку још више долази до изражаја. Наиме, бранилац у кривичном поступку има веома значајну улогу првенствено у заштити права појединца, као и у доказивању невиности окривљеног, односно у борби за доношењем ослобађајуће пресуде.

Све радње у поступку, које окривљени може предузимати у своју корист, овлашћен је и његов бранилац да предузима, из чега произилази да су права окривљеног и права браниоца нераскидиво везана и као таква се морају посматрати заједно као права одбране. Са друге стране, и само право окривљеног на браниоца представља значајан сегмент права на одбрану, јер окривљени, по правилу, не поседује стручна знања која представљају предуслов за остваривање својих права у поступку, без озбира што постоји обавеза одређених органа да му већину ових права предоче.

Значај права на одбрану и омогућавање успешног остваривања овог права треба се посматрати и кроз општи интерес, а не само као интерес окривљеног, јер гарантовањем и остваривањем права на одбрану, односно свих процесних радњи које омогућавају реализовање функције одбране, доприноси се и одбрани од неправилних и незаконитих аката суда. Дакле, и у случајевима када је извршење кривичног дела и идентитет извршиоца потпуно очигледан, постоји потреба за реализовањем одбране, јер се на тај начин обезбеђује регуларност процедуре и доприноси потпуном и ефикаснијем утврђивању чињеничног стања, као и правилном одмеравању кривичне санкције, а у крајњој линији и правичном кривичном поступку. Имајући ово у виду, значај права на одбрану не огледа се само у погледу доказивања да ли је окривљени извршио одређено кривично дело или не, већ и у погледу других околности које утичу на одмеравање кривичне санкције.

Када је реч о браниоцу, важно је напоменути да он јесте вршилац једне од основних процесних функција, односно функције одбране, али није странка у кривичном поступку. Једино окривљени представља носиоца функције одбране, а може је вршити самостално или уз стручну помоћ браниоца.

Увођењем могућности да осумњичени и његов бранилац прикупљају доказе испитивањем сведока или преузимањем предмета или доказа од лица која их поседују, заправо се уводи могућност вођења посебне истраге од стране одбране. Бранилац током кривичног поступка пружа правну помоћ окривљеном, а успешност одбране директно зависи од квалитетно обављене анализе садржине свих доказа које бранилац има на располагању. Значај улоге браниоца долази до изражаја већ при хапшењу лица, с обзиром на то да бранилац окривљеног може тада поучити о правима која му припадају, имајући у виду законско одређење да се окривљени тек непосредно пре првог саслушања поучава о својим правима, ако и о праву да може избрати браниоца који ће присуствовати саслушању. Овакво законско решење у теорији је чини се са правом критиковано. Наиме, према ранијем ЗКП-у окривљени се о својим правима поучавао приликом хапшења, а према актуелном законодавству о својим правима се поучава непосредно пре првог саслушања, што, јасно је оставља временски период у којем окривљени може разговарати са полицијом и размењивати информација, а да о својим правима није поучен. Такође, на поверљив разговор са браниоцем има право само окривљени који је лишен слободе, што свакако ставља у лошији положај окривљеног који се сам одазвао на позив.

Такође, посматрано са аспекта права окривљеног и улоге браниоца у кривичном поступку, тренутно важећи ЗКП прописује да бранилац непосредно пре првог саслушања има право да прочита само кривичну пријаву, али не и њене прилоге, што свакако смањује могућност браниоца да ефикасније делује у контексту примарног конципирања одбране окривљеног приликом првог саслушања. На основу напред наведеног, закључујемо да положај окривљеног и његов неравноправан положај са јавним тужиоцем, а сами тим и право на одбрану, највише долази до изражаја у фази истраге, чиме је потврђена наша прва посебна хипотеза.

Нове тенденције у савременој науци и пракси кривичнопроцесног права афирмишу равноправност функције одбране у кривичном поступку, што се директно одражава на положај браниоца као носиоца стручне одбране. Нови законици у том домену афирмишу поједине одредбе којима се гарантује његова равноправност са осталим субјектима кривичног права, превасходно са тужиоцем. Међутим, свакако морамо истаћи да је равноправност између окривљеног и тужиоца у кривичном поступку готово немогуће постићи, а да тренутно важећи ЗКП томе додатно доприноси, посебно у фази истраге. Према томе, положај и улога браниоца у кривичном поступку, а самим тим и право на одбрану, су према тренутно важећем Законику и кривичном поступку лошији у односу на раније законске прописе, чиме је потврђена наша основна хипотеза.

Посматрано кроз упоредно законодавство, треба истаћи да кривични поступак у САД је типичан

адверзијални, што подразумева страначки оријентисан поступак, који се своди на формално изједначавање странака и начелно давање истих процесних могућности и оптужби и одбрани. У САД велики значај има споразум о признању кривице, познат под називом plea bargaining који је у неким својим варијантама постао распрострањен широм света.

За европскоконтинентални правни систем карактеристично је да у одређеним процесним ситуацијама и у одређеним фазама поступка оптуженом мора бити обезбеђен стручни бранилац. Ако га сам не ангажује поставља му се по службеној дужности од стране органа поступка. С друге стране, у већини адверзијалних кривичних поступака оптужени има право да му се постави бранилац и ако нема финансијских средстава да сам сноси трошкове одбране.

Законик о кривичном поступку Републике Италије који је донет 1988. године поред осталог значајан је и по томе што уводи акузаторски тип кривичног поступка уместо ранијег инквизиторског. Најважније новине које су предвиђене новим италијанским закоником огледају се у томе да је укинута институција истражног судије, да претходна истраживања врше обе странке, да се докази и унакрсно испитивање изводе само на главној расправи, у складу са адверзијалним принципом, а овлашћења суда да изводи доказе ограничено је само на поједине случајеве.

Кривични поступак у Јапану настао је под утицајем различитих правних култура. Ипак, прихваћена решења су у складу са очувањем традиције, а опет прихватањем одређених норми добијен је ефикаснији кривични поступак. По својој природи кривични поступак у Јапану представља пример мешовитог кривичног поступка. Англо-амерички елементи се огледају кроз приказ главног претреса, односно кроз „двобој“ странака – тужиоца и браниоца, док се европскоконтинентални елементи препознају кроз важну улогу суда приликом утврђивања истине на главном претресу. Дужност браниоца коме је поверена функција одбране у кривичном поступку јесте да ту одбрану пружи стручно и савесно.

У кривичнопроцесном законодавству Босне и Херцеговине најважнији институти који су преузети из англо-америчког права јесу преговарање тужиоца и браниоца о кривици оптуженог, унакрсно испитивање и изјашњавање о кривици. Већина новина које су уведене имале су за циљ да повећају економичност и ефикасност кривичног поступка јер је било евидентно да је у БиХ дуго био присутан велики проблем неефикасности кривичних поступака који је захтевао корените промене. Такође, процес реформе кривичног законодавства имао је за циљ приближавање законодавства највишим стандардима, нарочито увођењем процедура које ће омогућити ефикаснију примену Европске конвенције о заштити људских права и слобода. Такође, на основу података које смо приказали у оквиру истраживачког дела дисертације, видели смо да је много већи број изабраних бранилаца, него ли бранилаца по службеној дужности. Дакле, окривљени се чешће одлучују да сами ангажују/изаберу браниоца, него ли да им буде додељен по службеној дужности, шта представља и потврду наше друге посебне хипотезе.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Анализа и тумачење резултата истраживања је јасно, студиозно и оригинално. Стручна и научна анализа обухвата све кључне аспекте од значаја за проблематику истраживања. Истраживање положаја и улоге браниоца у кривичном поступку карактерише потребан квалитет у садржинском смислу, који обухвата богату теоријску грађу и њену обраду, историјску еволуцију и њену детерминисаност, детаљан приказ, условљеност, садржај и критику позитивноправних решења. Посебно су приказани и анализирани статистички подаци који се тичу судске праксе. Вредност рада постоји и у погледу стила и јасноће излагања, где упркос ширини предмета и вешто обухваћеног броја питања кандидат успева да остане у оквиру предвиђеног истраживања, да оно не постане детаљистичко или компилаторско. Оно има логички след, јасност и потпуност. Спроведено емпиријско истраживање је у складу са свим методолошким захтевима, а оно се посебно одликује аутентичношћу, обухватношћу и апликативношћу.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:	
1.	Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме: Дисертација је у потпуности урађена по методологији, плану и садржају који је дат у пријави теме и који је одобрен у поступку оцене подобности кандидата и теме докторске дисертације.
2.	Да ли дисертација садржи све битне елементе: Дисертација садржи све битне елементе предвиђене за овакву врсту радова.
3.	По чему је дисертација оригиналан допринос науци: Вредност овог истраживања се састоји у томе што оно обухвата читав комплекс питања као што су: анализа позитивнопрвног кривичнопроцесног законодавства, приказ улоге браниоца у различитим фазама кривичног поступка, компаративну налицу улоге браниоца у кривичном поступку. Оригиналноост и допринос докторске дисертације се огледа у томе што ће она бити незаобилазно разматрана и коришћена у будућности, било да се ради о правној теорији, стручним анализама или примени законских норми у судској пракси.
4.	Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања: Ова дисертација нема недостатака који би битно умањили њену вредност.
IX ПРЕДЛОГ:	
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:	
Имајући у виду предмет и циљ докторске дисертације, значај и актуелност истраживања, његов обим и домет, као и методолошки приступ истраживању, њен хипотетички оквир и потврђеност хипотеза, као и научни допринос теорији и пракси, Комисија предлаже Наставно-научном већу Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду да прихвати Извештај о позитивној оцени докторске дисертације кандидата Зорана Раденовића , под насловом „ Положај и улога браниоца у кривичном поступку “ и предложи Сенату Универзитета Привредна академија у Новом Саду да се исти усвоји и одобри јавна одбрана.	
ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ	
1.	Проф. др Александар Бошковић, председник комисије _____
2.	Проф. др Зоран Павловић, ментор и члан _____
3.	Др Вељко Делибашић, члан комисије _____
НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.	